

Bài học lịch sử của Cách mạng Tháng Tám với sự nghiệp đổi mới, xây dựng đất nước ngày nay

08:52 15/08/2025

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 là một mốc son chói lọi trong tiến trình lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc Việt Nam. Trong bối cảnh Việt Nam bước vào kỷ nguyên mới, những bài học lịch sử đúc kết từ Cách mạng Tháng Tám vẫn còn nguyên giá trị lý luận, thực tiễn và có tính thời sự sâu sắc.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đọc Tuyên ngôn Độc lập, sáng 2/9/1945. (Ảnh: TTXVN)

Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 khẳng định bài học đầu tiên là giữ vững vai trò lãnh đạo của Đảng, gương cao ngạo cờ tư tưởng Hồ Chí Minh, kiên định đường lối, mục tiêu “độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội”. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Thực tiễn ở Việt Nam đã chứng tỏ rằng, nhờ có sự lãnh đạo của đảng Mác-Lênin mà cách mạng đã thu được thắng lợi vẻ vang trong sự nghiệp giải phóng dân tộc, tiến lên xây dựng chủ nghĩa xã hội”(1).

Bước sang kỷ nguyên mới, cho dù tình hình trong nước và trên thế giới có nhiều thay đổi, nhưng có thể khẳng định vai trò lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng vẫn

là nhân tố quyết định mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam. Tuy nhiên, để hoàn thành trọng trách trước dân tộc, Đảng phải thường xuyên củng cố, chỉnh đốn, để tăng cường sự đoàn kết, nhất trí và nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng.

Sức mạnh của Đảng bắt nguồn từ tổ chức, một tổ chức tiên phong chiến đấu của giai cấp công nhân. Do đó, hệ thống tổ chức của Đảng từ Trung ương đến cơ sở phải thật chặt chẽ, có tính kỷ luật cao. Phải tăng cường xây dựng Đảng về đạo đức, tiến hành cuộc cách mạng về tinh gọn tổ chức, bộ máy, đặc biệt là về công tác cán bộ của Đảng.

Cần nhận thức sâu sắc bài học về đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng; kiên quyết chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức lối sống; tư tưởng xa dân; giữ vững vai trò lãnh đạo, nâng cao năng lực chiến đấu của Đảng, để Đảng ta “xứng đáng với vai trò, sứ mệnh lãnh đạo cách mạng Việt Nam và sự tin cậy của nhân dân”(2).

Bài học thứ hai của Cách mạng Tháng Tám là nhận thức “thời cơ và chớp thời cơ”. Ngay từ Hội nghị Trung ương lần thứ 8 (5/1941), Đảng ta đã chủ trương chỉ đạo tích cực chuẩn bị lực lượng, chờ thời cơ khởi nghĩa. Cho nên, khi Nhật hoàng tuyên bố đầu hàng Đồng Minh (15/8/1945), chính quyền thân Nhật mất tinh thần, hoang mang, rệu rã, lãnh tụ Hồ Chí Minh đã chỉ rõ “là cơ hội ngàn năm có một”; “Trong lúc này nếu không giải quyết được vấn đề dân tộc giải phóng, không đòi được độc lập, tự do cho toàn thể dân tộc, thì chẳng những toàn thể quốc gia dân tộc còn chịu mãi kiếp ngựa trâu, mà quyền lợi của bộ phận, giai cấp đến vạn năm cũng không đòi lại được”(3).

Soi rọi vào tình hình hiện nay, nhận định về thời cơ cách mạng, Đảng ta khẳng định: “Thế giới đang trong thời kỳ thay đổi có tính thời đại... Sự biến chuyển có tính thời đại đem đến thời cơ, thuận lợi mới, đồng thời cũng có nhiều thách thức, trong đó mặt thách thức nổi trội hơn và thời cơ mới còn có thể xuất hiện trong khoảng khắc giữa những thay đổi đột biến trong cục diện thế giới. Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, nhất là trí tuệ nhân tạo và công nghệ số đem đến cơ hội mà những quốc gia đang phát triển, chậm phát triển có thể nắm bắt để đi trước đón đầu, phát triển vượt bậc”(4).

Với khát vọng phát triển, nguồn tài nguyên phong phú; nguồn lao động trẻ đầy nhiệt huyết và sáng tạo, để tận dụng được thời cơ phải nhanh chóng nắm bắt, tận dụng được “thời cơ”, nắm bắt, đón đầu, làm chủ được khoa học công nghệ... là những nhiệm vụ quan trọng hàng đầu hiện nay.

Bên cạnh những nhân tố thuận lợi, cần phải nhận thức về những thách thức mang tính toàn cầu: Cạnh tranh kinh tế, bảo hộ thương mại và tranh chấp nguồn lợi giữa các quốc gia ngày càng gay gắt; xung đột vũ trang, chiến tranh khu vực, khủng bố quốc tế diễn ra phức tạp. Ngoài ra, tác động của biến đổi khí hậu, sự chênh lệch giàu nghèo, “quốc nạn tham nhũng”, sự chống phá của các thế lực thù địch, âm mưu thực hiện “diễn biến hòa bình”, bạo loạn, lật đổ, gây bất ổn chính trị; vấn đề ô nhiễm môi trường, phát triển bền vững...

Nghiên cứu, học tập, vận dụng sáng tạo bài học về thời cơ và chớp thời cơ giành thắng lợi trong Cách mạng Tháng Tám để phân tích, dự báo tình hình trong nước và thế giới; xác định được nhân tố thuận lợi nảy sinh trong khó khăn, thách thức, tăng cường xây dựng lực lượng, mở rộng quan hệ, hợp tác quốc tế, tạo nên sức mạnh dân tộc kết hợp với sức mạnh thời đại... đưa sự nghiệp cách mạng tiếp tục vững bước trên con đường đổi mới, xây dựng và phát triển đất nước Việt Nam hùng cường, phồn vinh, hạnh phúc.

Thứ ba là bài học về phát huy vai trò, sức mạnh đoàn kết của nhân dân, khơi dậy sức mạnh của chủ nghĩa yêu nước, tinh thần đại đoàn kết dân tộc, ý chí “đồng sức, đồng lòng” và khát vọng độc lập, tự do của dân tộc ta. Bài học đó bắt nguồn từ tư tưởng “lấy dân làm gốc” của dân tộc; được Hồ Chí Minh khái quát thành quan điểm lý luận: “cách xa dân chúng, không liên hệ chặt chẽ với dân chúng, cũng như đứng lơ lửng giữa trời, nhất định thất bại”(5); “có lực lượng dân chúng việc to tát mấy, khó khăn mấy làm cũng được”(6).

Đối với Hồ Chí Minh, trí tuệ, tri thức của nhân dân là vô cùng sâu rộng; khối đại đoàn kết toàn dân có sức mạnh vô địch. Vì vậy, Người chỉ đạo phải làm tốt công tác tuyên truyền, vận động nhân dân (Dân vận); xây dựng mối liên hệ mật thiết và tạo lập niềm tin giữa Đảng với nhân dân.

Về phát huy vai trò, sức mạnh của nhân dân trong công cuộc đổi mới, xây dựng đất nước hiện nay, Đảng ta chỉ đạo: “Xây dựng mối quan hệ gắn bó chặt chẽ hơn nữa giữa Đảng với dân, thực hiện có hiệu quả phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”, “trọng dân, gần dân, tin dân, hiểu dân, học dân, dựa vào dân và có trách nhiệm với dân”.

Trong quá trình lãnh đạo, chỉ đạo triển khai thực hiện nhiệm vụ, các cấp chính quyền phải sâu sát với công việc, gần gũi nhân dân; dựa vào nhân dân để kiểm tra, giám sát cán bộ, đảng viên. Phải luôn quán triệt tư tưởng: Đảng cầm quyền, nhưng nhân dân là chủ, quyền là do nhân dân ủy nhiệm, nên phải dốc lòng phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân; đồng thời, tăng cường bồi dưỡng sức dân, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, có cơ chế đột phá để thu hút, trọng dụng nhân tài trong nhân dân.

Mặt khác, kiên quyết loại bỏ những người có biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức và lối sống, toan tính cá nhân, cơ hội, thực dụng, tham nhũng, quan liêu, xa dân và sách nhiễu dân, thiếu trách nhiệm với dân; kiên quyết đấu tranh phản bác các luận điệu xuyên tạc đường lối, chủ trương của Đảng, kích động chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân tộc, chia rẽ mối quan hệ giữa Đảng với nhân dân.

Thứ tư là bài học về phát huy tinh thần độc lập tự chủ, tự lực, tự cường. Trên tinh thần độc lập, tự chủ, sáng tạo, khát khao giành độc lập cho đất nước, tự do cho nhân dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta đã chủ động xây dựng đường lối, tạo dựng lực lượng cách mạng cho Việt Nam. Khẳng định “cách mạng Việt Nam là một bộ phận của cách mạng thế giới”, nhưng quan điểm chỉ đạo của Người là không thụ động, “ngồi chờ”, mà chủ trương tích cực xây dựng lực lượng cách mạng, phát huy “nội lực” là sức mạnh của toàn dân tộc: “đem sức ta mà giải phóng cho ta”.

Trong kỷ nguyên mới của dân tộc, vận dụng bài học lịch sử của Cách mạng Tháng Tám, phải giữ vững đường lối độc lập, tự chủ về mọi phương diện chính trị, kinh tế, quân sự, ngoại giao... tức là tự mình quyết định về đường lối, chiến lược, sách lược xây dựng, phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Có tham khảo, chọn lọc kinh nghiệm, bài học của quốc tế, nhưng tự mình phải suy nghĩ, tìm tòi, định ra những chủ trương, chính sách, biện pháp nhằm giải quyết công việc của đất nước, không bị lệ thuộc vào bên ngoài. “Chủ động phát hiện, có các phương án, đối sách ngăn ngừa các nguy cơ chiến tranh, xung đột từ sớm, từ xa và kiểm soát tốt các nhân tố có thể gây bất lợi đột biến”(7).

Thời gian đã trải qua 80 năm, những bài học lịch sử của Cách mạng Tháng Tám vẫn còn nguyên giá trị và ý nghĩa thiết thực. Tầm vóc và ý nghĩa trọng đại của Cách mạng Tháng Tám mãi mãi là niềm tự hào của dân tộc Việt Nam.

(1) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 13, tr.488.

(2) Kết luận của Bộ Chính trị ngày 18/5/2021 về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” theo Chỉ thị 05-CT/TW. (3) Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đảng toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, tập 7, tr.113.

(4) Tô Lâm: “Một số nội dung cơ bản về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc; những định hướng chiến lược đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”. (Nguồn: Bài nói chuyện của Tổng Bí thư Tô Lâm, ngày 31/10/2024, tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh).

(5) Hồ Chí Minh: sđd, tập 5, tr.326.

(6) Hồ Chí Minh: sđd, tập 5, tr.335.

(7) Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Hà Nội, 2021, tập 1, tr.117.

Bài viết của **PGS, TS TRẦN MINH TRƯỞNG**

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

trên **báo Nhân Dân**